

بسمه تعالی

خلاصه گزارش میست و چهارمین جلسه شورای آینده نگاری و نظریه پردازی سلامت فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران

نخ شنبه ۱۳۹۲/۳/۲

الف) مقدمه:

ارتقای سلامت جامعه مأموریت اصلی نظام سلامت می باشد. طبق قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی، شناسایی عوامل آسیب رسان به سلامت وظیفه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است. وزارت بهداشت موظف است همه ساله فهرستی از عوامل مزبور را به شورای عالی سلامت و امنیت غذایی ارائه نماید و پس از تصویب شورا برای عملیاتی کردن آن تلاش کند. کالاهای آسیب رسان عامل مهمی در ایجاد بیماریها به ویژه ابتلاء به بیماریهای قلبی عروقی، دیابت و سرطان می باشند. امروزه این کالاها در حجم بالا و سطح گسترده در معرض تبلیغ و فروش گذاشته می شوند. آگاه سازی و اطلاع رسانی به موقع و صحیح به مردم بر ترجیحات غذایی و کاهش تقاضای خریداران و میزان مصرف آنها تأثیرگذار می باشد. همچنین تعیین اقلام و خدمات آسیب رسان به سلامت، ایجاد بستر فرهنگی، برچسب گذاری مواد غذایی، تعیین عوارض بر کالاها و اقدامات آسیب رسان و اقدامات بازدارنده از تبلیغات اینگونه اقلام از اقدامات اساسی در پیشگیری و مقابله با عوامل خطر ساز محسوب می شود که نیازمند هماهنگی و همکاری درون بخشی و برون بخشی می باشد. بنابراین به منظور تقویت تعامل و همکاری بین بخش های مرتبط در این زمینه و تهیه فهرست اقدامات و کالاهای آسیب رسان سلامت و دلایل عدم تحقق پیشگیری از تبلیغات و تعیین درصد عوارض برای آنها نشست بیست و چهارم شورای آینده نگاری و نظریه پردازی سلامت فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران یا حضور ریاست محترم فرهنگستان، اعضای محترم شورا و مدیران ارشد و نمایندگان وزارتخانه ها، سازمانها و نهادهای مرتبط، به این امر اختصاص یافت.

ب) موضوع:

- تهیه فهرست اقدامات و کالاهای آسیب رسان سلامت
- دلایل عدم تحقق پیشگیری از تبلیغات و تعیین درصد عوارض برای آنها

ج) محورهای اصلی بحث:

۱. تحلیل استراتژیک دبیرخانه ماده ۳۷ قانون برنامه پنجم توسعه و استراتژی‌های کاربردی و موانع و مشکلات اجرایی موجود
۲. تعیین وضعیت موجود تبلیغات مواد و اقدامات آسیب‌رسان به سلامت توسط رسانه در سطح ملی و بومی
۳. فهرست کالاها و اقدامات آسیب‌رسان به سلامت
۴. پیگیری اجرای قانون ممنوعیت تبلیغ تهدیدکننده‌های سلامت
۵. پیشنهادهای کلی با توجه به شرایط کنونی کشور

د) چالش‌های اصلی:

۱. استراتژی متفاوت در اجرای مصوبه ممنوعیت تبلیغ کالاهای آسیب‌رسان در وزارتخانه‌ها و سازمانهای مرتبط
۲. نبودن ساختار اجرایی دبیرخانه ماده ۳۷ قانون در مرکز بیماری‌های غیرواگیر وزارت بهداشت
۳. نبودن ردیف اعتباری مستقل جهت درآمدهای حاصل از عوارض و جریمه‌ها و همچنین هزینه کرد آنها برای پیگیری از بیماری‌های غیرواگیر
۴. اثر معنادار تبلیغات کالاها و خدمات آسیب‌رسان به سلامت بر مصرف آنها از سوی مردم
۵. فراوانی قابل توجه تبلیغات کالاها و خدمات آسیب‌رسان به سلامت در رسانه‌های جمعی
۶. وجود تبلیغات مواد و خدمات آسیب‌رسان به سلامت به ویژه غلات حجیم شده، پفک و چیپس در شبکه‌های مختلف سیما
۷. عدم برچسب‌گذاری مناسب مواد غذایی و نبودن نظارت کافی بر اجرای آن
۸. عدم برقراری جلسات کارگروه علمی و اجرایی ماده ۳۷ قانون در سطح اعضا و مسئولین ارشد و نبودن ضمانت اجرایی مناسب برای عملیاتی کردن تصمیمات و مصوبات ابلاغی
۹. ناهماهنگی و استراتژی متفاوت در برخی بخش‌های درون وزارت بهداشت از جمله روابط عمومی و دفتر حقوقی وزارت بهداشت و درمان با دبیرخانه ماده ۳۷ قانون برنامه پنجم توسعه
۱۰. ناکافی بودن آگاهی گروه‌های ذینفع، تصمیم‌گیرندگان درباره خدمات و کالاهای آسیب‌رسان به سلامت
۱۱. عدم همکاری مناسب برای اخذ عوارض و اختصاص آن به معاونت بهداشت وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی

۱۲. عدم نظام نظارت جامع برای اجرای قانون ممنوعیت تبلیغات کالاها و اقدامات آسیب‌رسان به سلامت
۱۳. عدم حمایت‌طلبی کافی وزارت بهداشت از بخش‌های مختلف جهت اجرای قانون
۱۴. عدم استفاده کافی وزارت بهداشت از فرصت‌های قانونی مندرج در ماده ۳۷
۱۵. عدم تحقق پرداخت ردیف‌های اعتباری اختصاص یافته به نفع سلامت به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۱۶. وجود برخی اقدامات ناهماهنگ در وزارت بهداشت برای اجرای قانون ممنوعیت تبلیغات، مثل اهدای نشان سلامت به غذاهایی مثل پفک یا چیپس تولیدی توسط برخی شرکت‌ها
۱۷. عدم هدفگذاری خاص و اولویت‌بندی کالاهای آسیب‌رسان به سلامت
۱۸. عدم رصد تبلیغات پنهان مثل پخش فیلمها و سریال‌ها در شبکه ویدئویی
۱۹. نامشخص بودن فهرست کالاها و اقدامات آسیب‌رسان به سلامت
۲۰. عدم تأمین رقم بودجه مورد نیاز صدا و سیما
۲۱. وضعیت نامطلوب پایگاه‌های تغذیه سالم در مدارس وزارت آموزش و پرورش به دلیل کمبود منابع و عدم حمایت و مداخله کافی از سوی وزارت بهداشت
۲۲. تأخیر در اقدام و اجرایی کردن قوانین تصویب شده مربوط به سلامت در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

پیشنهادات کلی:

۱. جهت اعمال قانون ممنوعیت کالاهای آسیب‌رسان به سلامت، فهرست کالاها و اقدامات آسیب‌رسان به سلامت، فهرست کالاها و اقداماتی که تبلیغات آنها توسط کار گروه علمی و اجرایی ماده ۳۷ قانون ممنوع می‌گردد توسط وزیر بهداشت درمان و آموزش پزشکی جمهوری اسلامی ایران منتشر و به کلیه واحدهای درون بخش و به سازمانهای مرتبط برون بخش ابلاغ گردد.
۲. کار گروه علمی و اجرایی ماده ۳۷ قانون با تدوین استانداردهایی برای تبلیغ مواد غذایی و خدمات، برای هدفمند نمودن تبلیغات اقدام نماید.
۳. کار گروه علمی و اجرایی ماده ۳۷ قانون با عضویت و شرکت نمایندگان بخشهای مرتبط به ویژه سازمان صدا و سیما و وزارت صنعت، معدن و تجارت و نظام پزشکی در سطح مطلوب فعال گردد.
۴. با اجرای برچسب‌گذاری مواد غذایی و امتیاز دهی به مواد خوراکی بر اساس تعریف غذای سالم، عوارض اقلام آسیب‌رسان سلامت مشخص شود.

۵. برای تخمین درآمدهای حاصل از عوارض و جریمه‌های کالاهای و مواد آسیب‌رسان به سلامت و هزینه کردن آنها در محل مربوط ردیف اعتباری مستقل تعریف شود.
۶. برای اجرای ماده ۳۷ قانون برنامه پنجم، هماهنگی استراتژیها و اقدامات ادارات کل و دفاتر وزارت بهداشت از جمله روابط عمومی، دفاتر حقوقی، بهبود تغذیه، آموزش سلامت، سلامت و محیط کار، بودجه، شورای سیاست‌گذاری سلامت و سازمان غذا و دارو تقویت شود.
۷. برای برخورداری از دانش و افزایش توانمندی گروههای ذینفع درباره خدمات و کالاهای آسیب‌رسان به سلامت، دفتر آموزش سلامت وزارت بهداشت برنامه‌های جامع تدوین و اجرایی کند.
۸. استاندارد مواد غذایی سالم تعریف و فهرست کالاهای و اقدامات آسیب‌رسان به سلامت منتشر گردد.
۹. همکاری وزارتخانه‌های آموزش و پرورش و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی جهت ارتقا سطح آگاهی و رفتارهای سالم و فرهنگ‌سازی مطلوب دانش‌آموزان، اولیاء آنها، معلمان و کارکنان مدارس توسعه یابد.
۱۰. در رسانه ملی، توسط شورای نظارت بر صدا و سیما، بر اجرای قانون ممنوعیت تبلیغ کالاهای و اقدامات آسیب‌رسان به سلامت نظارت مؤثر صورت گیرد.
۱۱. کالاهایی که از رسانه ملی تبلیغ می‌شوند علاوه بر داشتن برچسب مصرف‌کننده، دارای مجوز وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی هم باشند.
۱۲. برنامه‌های اصلاح سبک زندگی و شبکه سلامت صدا و سیما بستر و جایگاه مناسبی برای اجرایی شدن ماده ۳۷ قانون می‌باشد و وزارت بهداشت باید از این فرصت به نحو مطلوب استفاده کند.
۱۳. اقدامات و برنامه‌های وزارت بهداشت نیازمند حمایت‌طلبی است، وزارت بهداشت حمایت‌طلبی از بخشهای مرتبط را به عنوان پشتوانه تصمیمات، در اولویت برنامه‌ها و اقدامات خود قرار دهد.
۱۴. وزارت بهداشت از فرصتهای قانونی پیش‌بینی شده از جمله شکایت و مطالبه در تأخیر پرداخت بیمه و اجرای ماده ۳۷ قانون، در پیشبرد اهداف سازمانی خود استفاده کند.
۱۵. هدفگذاری بر اساس شرایط، اولویت‌بندی مبتنی بر شواهد و اقدامات هماهنگ در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، لازم است، همچنین باید از اقدامات ناهماهنگ مثل اهداء نشان سلامت به پفک که از رنگ طبیعی استفاده کرده و چپس با روغن مناسب سرخ شده پرهیز شود.
۱۶. باید تبلیغات پنهان و غیرمستقیم مثل پخش فیلمها و سریالها در شبکه ویدئویی که حمایت‌کننده مالی می‌گیرند، بطور مناسب رصد شود.
۱۷. از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی فهرست و دستورالعمل شفاف برای خدمات و کالاهای آسیب‌رسان سلامت صادر گردد.

۱۸. برای مشخص کردن وضعیت، اطلاع‌رسانی، حمایت‌طلبی و ضمانت اجرایی ماده ۳۷ قانون لازم است مستندات موجود در جهان توسط وزارت بهداشت مطالعه و بررسی و نتایج آنها منتشر گردد.
۱۹. وزارت بهداشت برقراری مستمر جلسات شورای عالی سلامت و امنیت غذا در سطح عالی با حضور وزرای عضو شورا را پیگیری نماید.
۲۰. از سوی دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذا، برای تأمین ساختار، پرسنل و بودجه مورد نیاز شورا پیگیری لازم صورت گیرد.
۲۱. برای استفاده از بستر پایگاه‌های تغذیه سالم مستقر در مدارس کشور در جهت ارتقاء آگاهی و رفتارهای بهداشتی دانش آموزان و اولیاء و ترویج شیوه زندگی سالم تعامل بین وزارت آموزش و پرورش و وزارت بهداشت تقویت شود.
۲۲. در جلسه شورای آینده‌نگاری بحثها و راهبردها فقط جنبه نظری نداشته است و موضوعات کاربردی و علاج جویانه مطرح گردید. لازم است بخشهای مرتبط بطور جدی موضوعات مورد توافق و مربوط را پیگیری و عملیاتی نمایند.
۲۳. به منظور اجرای مطلوب ماده ۳۷ قانون، لازم است معاونت بهداشت وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی کمیته‌های اطلاع‌رسانی و آموزش تشکیل شود.